

KAMER MUZIEK NIJMEGEN

74E SEIZOEN
2023—2024

NSvK-CONCERT 8
DONDERDAG 18 APRIL 2024

BELCEA QUARTET

CORINA BELCEA	–	VIOOL
SUYEON KANG	–	VIOOL
KRZYSZTOF CHORZELSKI	–	ALTVIOOL
ANTOINE LEDERLIN	–	CELLO

CONCERTGEBOUW DE VEREENIGING
NIJMEGEN

ntr:

NTR Avondconcert zendt dit concert live uit op NPO Klassiek in het programma NTR Avondconcert. Denkt u eraan om uw telefoon uit te zetten?

volgend concert

woensdag 25 september 2024

Christian Zacharias met muziek van Haydn, Schubert, Couperin, Scarlatti en Poulenc

In dit laatste concert van het 74e seizoen van Kamermuziek Nijmegen klinkt vertrouwde muziek door gevestigde musici. Vertrouwd, omdat deze strijkkwartetten tot de meest gespeelde kwartetten in dit genre behoren. Het Belcea Quartet timmert sinds 1994 flink aan de weg en behoort inmiddels tot de wereldtop. Primarius Corina Belcea komt uit Roemenië, studeerde in Londen en woont in Basel. De Koreaans-Australische tweede violiste Suyeon Kang kwam als 17-jarige conservatoriumstudente naar Europa en woont al jaren in Berlijn. De Franse cellist Antoine Lederlin is aanvoerder van de cellogroep van het Sinfonieorchester Basel. De Poolse altviolist Krzysztof Chorzelski doceert aan de Guildhall School of Music and Drama in Londen, de stad die ook dient als thuisbasis van het kwartet. Deze vier musici spelen immer bevlogen, fijngevoelig en technisch zeer precies, waardoor de composities die zij ten gehore brengen steeds weer fris en nieuw klinken. Vanavond brengt het ensemble een strijkkwartet van de moderne Benjamin Britten, omlijst door twee strijkkwartetten van de laat-klassieke Ludwig van Beethoven. Er moet een balans worden gevonden tussen verschillende tijden en stijlen. Dat is bij deze musici zonder twijfel in goede handen.

een vroeg werk

Het *Strijkkwartet nr. 4 in c* is een redelijk vroeg werk van **Ludwig van Beethoven** (1770–1827). Het stamt uit 1799. In die periode ervoer Beethoven – als pianist, maar ook als componist – rivaliteit met anderen. Als pianist maakte hem dat beter, als componist onzeker en wat ongericht. Dit strijkkwartet begint onrustig en onbestemd, zoals in zijn composities vaker het geval is. Beethoven heeft de luisteraar direct in zijn greep. Want waar gaat dit heen? Wat is er aan de hand? Toch kent het *Allegro ma non tanto* ook lyrische delen. Deze gaan evenwel nergens vrijuit door de stevige punten die worden geplaatst en de onstuimige passages die de onbezorgde melodische lijnen omgrenzen. Het ontspannen *Scherzo: Andante scherzoso quasi Allegretto* dat daarop volgt, staat als enige deel van het kwartet in C-groot, wat de lichtheid van dit deel ten opzichte van de andere drie delen nog versterkt. Het korte, staccato thema wordt steeds opnieuw opgepakt. In het derde deel, het *Menuetto: Allegretto & Trio*, keert de onrust uit het eerste deel terug, maar ditmaal zonder de afwisseling met lichtere passages. Dat verhoogt de dramatiek. De tweede viool doet in het *Trio* nog een poging tot langere melodische lijnen, maar wordt daarin door de triolen van de eerste viool onrustig ondermijnd. Het laatste deel, een *Allegro* dat een rondo is, volgt meteen op het derde. De woelingen uit het eerste en derde deel maken plaats voor Oost-Europese motieven en opzweepende tempo's.

Brittens laatste werk

Ook **Benjamin Britten** (1913–1976) voelde concurrentiedruk. Net als Ralph Vaughan Williams streefde hij naar opleving van de Engelse muziek. Waar Vaughan Williams vooral traditioneel-Engelse muzikale elementen in zijn composities verwerkte, focuste Britten op het versterken van het muzikale drama, de opera, en op meer kennisverspreiding over muziek. Zo schreef hij in 1945 *The Young Person's Guide to the Orchestra*, een educatieve compositie waarin hij via een thema van Henry Purcell de instrumenten van het symfonieorkest voorstelt aan de luisteraar. Het *Strijkkwartet nr. 3 in G*, is zijn laatst voltooide compositie. Het stuk opent met *Duets: With moderate movement*. De afzonderlijke instrumenten lijken zoekende te zijn en draaien soms uitnodigend en soms haast vijandig om elkaar heen. Alle mogelijke duo's worden even afgetast. Uiteindelijk komen de instrumenten samen tot rust. In het onstuimige *Ostinato: Very fast* jagen de instrumenten elkaar juist voortdurend op. De stiltes brengen geen rust, maar kondigen onheil aan. De typering *Solo: Very calm* suggereert een sterk contrast met het voorafgaande, maar de omschrijving zegt eigenlijk niets over de sfeer van dit derde deel. De hoge noten van de eerste viool verbeelden hoe een ijrende, zieke geest

programma

1 Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Strijkkwartet nr. 4 in c, op. 18 (1799)

- I. Allegro ma non tanto
- II. Scherzo: Andante scherzoso quasi Allegretto
- III. Menuetto (Allegretto & Trio)
- IV. Allegro

2 Benjamin Britten (1913–1976)

Strijkkwartet nr. 3 in G, op. 94 (1975)

- I. Duets: With moderate movement
- II. Ostinato: Very fast
- III. Solo: Very calm
- IV. Burlesque: Fast – con fuoco
- V. Recitative and Passacaglia (*La Serenissima*): Slow

pauze

3 Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Strijkkwartet nr. 12 in Es, op. 127 (ca. 1825)

- I. Maestoso – Allegro
- II. Adagio, ma non troppo e molto cantabile
- III. Scherzando vivace
- IV. Allegro

houvast zoekt. In klanken die lijken op vogelgezang keert de onrust even terug, waarna dit deel weer ijlig eindigt. De klamme kalmte van het derde deel wordt in het erop volgende *Burlesque: Fast - con fuoco* bruut verstoord met ritmische grollen en een haast angstaanjagende euforie. Het laatste deel, *Recitative and Passacaglia (La Serenissima): Slow*, verwijst naar Venetië waar Britten verbleef toen hij dit deel schreef. Niet alleen bevat het muzikale citaten uit Brittens laatste opera *Death in Venice*, ook weerklinken erin de klokken die de componist vanaf zijn Venetiaanse kamer hoorde. Boven alles vormt dit deel een passend slot voor het laatste werk van een componist die, in meer of in mindere mate verborgen, zijn eigen leven en overtuigingen liet doorklinken in zijn werk. Te horen is hoe alle kracht wegvloeit: de kracht om thema's af te maken, om iets nieuws te beginnen en zelfs om melodieën netjes af te ronden, zoals ook een leven zelden af is wanneer het eindigt.

Beethovens volwassen compositie

In de laatste tweeënhalve jaar van zijn leven, toen het componeren na een periode van grote stilte toch weer makkelijker leek te gaan, schreef Beethoven nog vijf strijkkwartetten. Deze composities behoren tot zijn allerbeste werken. *Strijkkwartet nr. 12 in Es* heeft meer muzikale diepgang en is minder ongericht onstuimig dan het kwartet waarmee het concert van vanavond begint. Dit vierdelige strijkkwartet is gecomponeerd in opdracht van de Russische prins en amateur-cellist Nikolaj Golitsyn. Het opent met een *Maestoso – Allegro*, waarin een langzamer, vorstelijk thema in tweekwartsmaat en een sneller thema in driekwartsmaat elkaar afwisselen. Het *Adagio, ma non troppo e molto cantabile* begint stil in de cello. Het thema wordt in zes variaties herhaald en toont hoe Beethoven zijn lyrische vaardigheden in de loop der jaren ontwikkeld heeft. In het haast dansbare en energieke *Scherzando vivace* grijpt het thema van het presto terug op het *Adagio*. Het *Allegro* brengt als finale van dit strijkkwartet de sferen uit de vorige delen samen. Na een daadkrachtige opening wisselen meer lyrische en meer staccato delen elkaar af, om uiteindelijk samen te smelten in een energiek slot.

Jeske van Dongen